

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту Закону України

«Про народну законодавчу ініціативу»

1. Обґрунтування необхідності прийняття законопроекту

Конституція України проголошує, що носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ; народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування (частина друга статті 5). За Основним Законом України народне волевиявлення здійснюється через вибори, референдум та інші форми безпосередньої демократії (стаття 69).

Конституцією України Верховну Раду України визначено єдиним органом законодавчої влади в Україні (стаття 75), а право законодавчої ініціативи у Верховній Раді України належить Президентові України, народним депутатам України та Кабінету Міністрів України (частина перша стаття 93). Утім, оновленими конституційними положеннями встановлено, що право законодавчої ініціативи у Верховній Раді України належить, зокрема, народу та реалізується ним у випадках і порядку, визначених Конституцією України і законами України (частина перша статті 93).

Зарубіжний досвід законодавчого закріплення права народу брати участь у законотворчому процесі свідчить про широке визнання такої форми вираження народовладдя на державному рівні. Йдеться, зокрема, про такі держави, як Швейцарія, Італія, Іспанія, Австралія, Польща, ФРН, Словенія, Румунія, Латвія і Литва, Албанія та інші.

Таким чином, враховуючи кращий зарубіжний досвід, законопроект спрямований на реалізацію зазначених конституційних положень шляхом встановлення ефективних механізмів реалізації права народної законодавчої ініціативи.

2. Мета і завдання законопроекту

Метою запропонованих законопроектом новацій є розширення механізмів прямої демократії шляхом унормування порядку залучення народу до законотворчого процесу. Завданням законопроекту є визначення механізмів реалізації права народної законодавчої ініціативи, а саме: шляхом унормування порядку внесення громадянами України законопроекту на розгляд парламенту та посилення впливу громадян на прийняття рішень Верховною Радою Україною посередництвом застосування «народної вимоги».

Прийняття законопроекту сприятиме реалізації принципу здійснення влади народом відповідно до суспільних очікувань і згідно з європейськими стандартами.

3. Загальна характеристика та основні положення законопроекту

Законопроектом передбачається визначення механізмів реалізації права народної законодавчої ініціативи. Крім того, пропонується внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України, ряду статей Регламенту Верховної Ради України та Закону України «Про комітети Верховної Ради України».

Запропоновані законодавчі новації полягають у такому:

1) передбачено, що громадяни України (ініціативна група) мають право за допомогою використання електронних підписів звернутися до Верховної Ради України через її офіційний веб-сайт (Реєстр народних законодавчих ініціатив) із текстом законопроекта, заповнивши спеціальну форму. Разом із законопроектом вноситься порівняльна таблиця до нього (у разі внесення ним змін до інших законів України), пояснювальна записка, а також відповідне подання, із зазначенням авторів (автора, ініціатора(ів)) законопроекту, їх ПІБ та контактів (в т.ч. електронної адреси). Вказані у поданні особи представлятимуть законопроект у парламенті та його органах. Голова Верховної Ради України не пізніше ніж через три робочі дні після отримання такого законопроекту направляє його в головний комітет.

Головний комітет не пізніше ніж через десять робочих днів після отримання законопроекту здійснює перевірку його положень на предмет наявності чи відсутності у них норм, спрямованих на порушення конституційного ладу, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, чи не створює законопроект законодавчі колізії, а також чи не стосується законопроект питань амністії, податків та бюджету. Крім того головний комітет перевіряє дотримання визначених строків щодо повторного внесення раніше відхиленого законопроекту. За результатами перевірки комітет готує відповідний обґрунтований висновок, який оприлюднюється на офіційному веб-сайті Верховної Ради або на офіційному веб-сайті комітету. У випадку, якщо висновок головного комітету є позитивним, то законопроект оприлюднюється у Реєстрі народних законодавчих ініціатив на офіційному веб-сайті Верховної Ради України. У разі ж невідповідності проекту зазначеним вище критеріям його оприлюднення не здійснюється, про що повідомляється автору(ам) (ініціатору(ам)) протягом двох робочих днів. Дата оприлюднення законопроекту на офіційному веб-сайті Верховної Ради України є датою початку збору підписів на його підтримку. Підтримка законопроекту відбувається із застосуванням громадянами електронного підпису. Законопроект вважатиметься підтриманим, якщо з цієї дати

Розроблено авторським колективом ГО «Український Інститут Прямої Демократії» та Інститутом законодавства Верховної Ради України

© ГО «Український Інститут Прямої Демократії» 2019

Київ, Україна

Листопад 2019 року

протягом 90 календарних днів його підтримають не менш двохсот п'ятдесяти тисяч громадян України. У випадку набрання законопроектом встановленої кількості голосів громадян на його підтримку, він реєструється в Апараті Верховної Ради.

У випадку не набрання необхідної кількості підписів у вказаний строк, ініціатива вважається такою, що відхилена. Повторне внесення народом на розгляд Верховної Ради України відхиленого (або схожого за предметом правового регулювання) законопроекту може бути реалізоване не раніше ніж через шість місяців з дня закінчення строку для збору підписів на його підтримку.;

2) передбачено право громадян України (ініціативної групи) за допомогою електронного підпису звернутися до Верховної Ради України через її офіційний веб-сайт (Реєстр народних законодавчих ініціатив) із законодавчою ідеєю, викладеною у довільній формі шляхом формулювання відповідної проблеми та загального бачення її розв'язання, заповнивши спеціальну форму. Разом із законодавчою ідеєю вноситься відповідне подання, де зазначено прізвище, ім'я, по батькові її автора (ів) (ініціатора (ів)), адреса електронної пошти.

Голова Верховної Ради України не пізніше ніж через три робочі дні після отримання такої законодавчої ідеї направляє її в головний комітет, який не пізніше ніж через десять робочих днів після отримання законодавчої ідеї здійснює перевірку її положень на предмет наявності чи відсутності у них механізмів, спрямованих на порушення конституційного ладу та територіальної цілісності України, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, звуження змісту та обсягу прав і свобод людини і громадянина, чи не створює законодавча ідея законодавчих колізій, а також чи не стосується законодавча ідея питань амністії, податків та бюджету. Крім того головний комітет перевіряє дотримання визначених строків щодо повторного внесення раніше відхиленої законодавчої ідеї. За результатами перевірки комітет готує відповідний обґрунтований висновок, який оприлюднюється на офіційному веб-сайті Верховної Ради або офіційному веб-сайті комітету. У випадку, якщо висновок головного комітету є позитивним, то законодавча ідея оприлюднюється у Реєстрі народних законодавчих ініціатив на офіційному веб-сайті Верховної Ради України. У разі ж невідповідності законодавчої ідеї зазначеним вище критеріям її оприлюднення не здійснюється, про що повідомляється автору(ам) (ініціатору(ам)) протягом двох робочих днів. Дата оприлюднення законодавчої ідеї на офіційному веб-сайті Верховної Ради України є датою початку збору підписів на її підтримку. Підтримка законодавчої ідеї відбувається із застосуванням громадянами електронного підпису. Законодавча ідея вважатиметься підтриманою, якщо з цієї дати протягом 90 календарних днів її підтримають не менш двохсот п'ятдесяти тисяч громадян України. У випадку не набрання необхідної кількості підписів у вказаний

строк, ініціатива вважається такою, що відхилена. Повторне внесення народом на розгляд парламенту цієї ж законодавчої ідеї може бути реалізоване не раніше ніж через шість місяців з дня закінчення строку для збору підписів на її підтримку.

У випадку набрання законодавчою ідеєю встановленої кількості голосів громадян на її підтримку законодавча ідея за дорученням Верховної Ради України направляється в головний комітет для організації розробки законопроекту, в якому втілюється відповідна законодавча ідея. Розроблений законопроект реєструється в Апараті Верховної Ради;

3) встановлюється, що ухвалений Верховною Радою закон, перед його підписанням Головою Верховної Ради у кінцевій редакції оприлюднюється на офіційному веб-сайті Верховної Ради. Протягом 2 робочих днів із дати оприлюднення ухваленого закону громадяни України (ініціативна група) із використанням електронних підписів можуть звернутися до Верховної Ради України через її офіційний веб-сайт із відповідною вимогою з вмотивованими і сформульованими пропозиціями, заповнивши спеціальну форму. Разом із народною вимогою вноситься відповідне подання, де зазначено прізвище, ім'я, по батькові її автора(ів) (ініціатора(ів)), адресу електронної пошти. Народна вимога оприлюднюється у Реєстрі народних законодавчих ініціатив на офіційному веб-сайті Верховної Ради України.

У разі, якщо народну вимогу підтримає не менше трьохсот п'ятдесяти тисяч громадян України, то Голова Верховної Ради України повертає закон для його повторного розгляду Верховною Радою України з урахуванням сформульованих у народній вимозі пропозицій.

Підтримка народної вимоги відбувається із застосуванням громадянами електронного підпису.

Визначено процедурні наслідки повернення Головою Верховної Ради України на повторний розгляд Верховною Радою України закону з сформульованими у народній вимозі пропозиціями; порядок підготовки до розгляду сформульованих у народній вимозі пропозицій на пленарному засіданні Верховної Ради України; порядок розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України сформульованих у народній вимозі пропозицій до поверненого Головою Верховної Ради України закону; порядок голосування сформульованих у народній вимозі пропозицій до поверненого Головою Верховної Ради України закону та направлення його на підпис Президенту України;

4) запроваджується адміністративна та кримінальна відповідальність за порушення законодавства про народну законодавчу ініціативу.

4. Стан нормативно-правової бази

Розроблено авторським колективом ГО «Український Інститут Прямої Демократії» та Інститутом законодавства Верховної Ради України

© ГО «Український Інститут Прямої Демократії» 2019

Київ, Україна

Листопад 2019 року

Основу нормативно-правової бази у зазначеній сфері становить Конституція України, Регламент Верховної Ради України та Закон України «Про комітети Верховної Ради України».

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація законопроекту не потребує додаткових витрат із Державного бюджету України. Фінансування створення Реєстру народних законодавчих ініціатив буде здійснюватися в рамках бюджетних призначень на діяльність Верховної Ради України.

6. Обґрунтування очікуваних соціально-економічних, правових та інших наслідків прийняття законопроекту

Прийняття законопроекту в поданій редакції забезпечить реалізацію конституційного положення щодо народовладдя, а також здійснення права народної законодавчої ініціативи, що відповідає суспільним очікуванням.